

Bronzen prikspooruiteinde
(circa 900-1050).
Bodemvondst Engeland.
Lengte 6 cm. Collectie
Thomas Kamphuis.

Bodemvondst

Bronzen ruiter

Decoratiestuk van een paardentuig

Tekst Thomas Kamphuis | Fotografie Walter Lensink

Pronken en je onderscheiden is van alle tijden. De Vikingtijd was daar geen uitzondering op. Bewijs daarvoor levert onder andere dit prikuiteinde-element van een sierruiter-spoor. In welke hoedanigheid werd dit voorwerp gebruikt en is de man met de drinkhoorn een Slavische god?

In 2005 stuitte een metaalzoeker in de regio East Midlands in Engeland - in het graafschap Leicestershire, district Charnwood - op iets heel bijzonders: een driedimensionaal vormgegeven bronzen sculptuur van 6 cm lang, 4 cm hoog en 2 cm breed. Te zien is een mansfiguur, met een drinkbeker in zijn linkerhand, op een gestileerd vormgegeven paard. Onderzoek onder de microscoop heeft aangetoond dat het geheel of gedeeltelijk verguld is geweest.

Men denkt dat ze gemaakt zijn ter ere van de god Svantevit

Een aantal jaar lang werd dit voorwerp als uniek beschouwd, totdat in 2009 een gelijksoortig voorwerp werd gevonden in Seehausen in Sachsen-Anhalt, Duitsland. Hier betrof het echter een fragment, waarvan een deel van het paard ontbrak. Op detailniveau verschillen de twee exemplaren ook iets van elkaar, met name wat betreft hoofd- dracht en de precieze vormgeving van het gezicht. Bij het exemplaar dat in Engeland is gevonden, werd de link gelegd met een zogeheten pronk- spoor, zoals deze wel in Slavische context uit de Vikingtijd zijn teruggevonden, onder andere in Polen. Dit type paardentuig met sierornamenten heeft geen dagelijks gebruik gekend; de aard van het gebruik is te zien in het licht van speciale gele- genheden, zoals ceremoniële activiteiten waarbij ook wel met het paardentuig werd gepronkt. Het gebruik als prikelement van een ruiterspoor op

conventionele wijze lijkt niet erg voor de hand liggend. Het prikuiteinde is dusdanig delicaat vormgegeven, dat het snel kapot zou gaan of zou afbreken van het ruiterspoor.

In Polen zijn op diverse plaatsen zeer rijk gedeco- reerde pronksporen gevonden, in de context van een graf. Het is niet duidelijk of deze pronksporen speciaal voor de begrafenis zijn gemaakt of al dienst deden tijdens leven en welzijn. Buiten kijf staat dat het voornamen, dan wel gespecialiseerde krijgers moeten zijn geweest die de luxe van zulke decoratieve elementen werden toegedicht.

In 2013 werd een bronzen handje met hierin ook een drinkhoorn gevonden in Groß Strömkendorf in de landkreis Nordwestmecklenburg in Duitsland. Op dat moment denkt men dat dit soort bronzen voorwerpen gemaakt zijn ter ere van de Slavische god Svantevit. Wat Odin, de alvader, was voor de Noorse bevolking tijdens de Vikingtijd, was Svantevit voor de Slavische volkeren. Svantevit wordt - ook vandaag de dag nog - afgebeeld met een drinkhoorn in zijn hand. Maar Svantevit wordt ook afgebeeld met vier hoofden, die in de verschil- lende windrichtingen staan en zo het alziende ver- tegenwoordigen. De rijder op het pronkspoor staat echter met één hoofd recht naar voren afgebeeld, waarmee een link met de Slavische hoofdgod op het eerste gezicht niet logisch lijkt. 🐾

Meer weten

Thomas Kamphuis schrijft een boek over zijn collectie sier- en gebruiksvoorwerpen uit de Vikingtijd, waarin ook dit decoratiestuk wordt opgenomen. Daarnaast is dit bronzen exemplaar, samen met andere voorwerpen uit de collectie te zien in een tentoonstelling die de heropening van Museum Dorestad zal begeleiden. Het museum krijgt een beter vindbare, centrale locatie op de Markt in Wijk bij Duurstede. Daarnaast krijgt het een ruimer jasje om de voorwerpen uit de vroege middeleeuwen en uit de Vikingtijd nog meer tot hun recht te laten komen. De tentoonstelling, met als thema 'de Vikingen' wordt hoogstwaarschijnlijk begin 2021 geopend. Bezoek in de tussentijd het online museum van Thomas Kamphuis: www.travellingnorth.nl.